

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem Martinem Kopou ve věci

žalobkyně: **DMK consulting, s.r.o.**

IC: 623 05 581

se sídlem Korunní 2569/108, Vinohrady, 101 00 Praha 10

zastoupena Mgr. Evou Klimánkovou

advokátkou se sídlem Moravské náměstí 15, 602 00 Brno

proti

žalovanému: **Krajský úřad Jihomoravského kraje**

se sídlem Žerotínovo nám. 3, 601 82 Brno

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 1. 8. 2019, č. j. JMK 11488/2019,
sp. zn. S-JMK 97396/2019/OD/No,

takto:

- I. Žaloba *se zamítá*.
- II. Žalobkyně *nemá právo* na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovanému *se nepřiznává* náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Žalobkyně dostala pořádkovou pokutu. Nezareagovala nijak na výzvu brněnského magistrátu ke sdělení totožnosti řidiče jejího vozidla, který měl překročit nejvyšší povolenou rychlost v obci. Žalobkyně až v odvolání proti pořádkové pokutě uvedla, že jde o osobu blízkou jejímu jedinému jednateli, který je i jejím jediným společníkem. Podle správních orgánů se však právnická osoba nemůže o institut osoby blízké takto opřít.

Krajský soud proto musel posoudit, zda uložení pořádkové pokuty bylo v konkrétních okolnostech této věci po právu.

II. Skutkové okolnosti a rozhodnutí správních orgánů

2. Dne 4. 12. 2018 těsně před osmou hodinou večerní neznámý řidič na ulici Rokytova v Brně překročil nejvyšší dovolenou rychlost v obci. Na místě, kde mohl jet jen 50 km/h, mu městská policie naměřila rychlost 93 km/h (po odečtení tolerance). Vozidlo, které neznámý řidič řídil, provozovala žalobkyně.
3. Magistrát města Brna („magistrát“) se dne 8. 2. 2019 obrátil na žalobkyni s výzvou, aby mu sdělila údaje nezbytné k určení totožnosti řidiče („výzva magistrátu“). O povinnosti podat vysvětlení a následcích spojených s nepodáním vysvětlení či jeho bezdůvodným odepřením magistrát žalobkyni poučil. Odkázal na § 10 odst. 4 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích („zákon o silničním provozu“), podle kterého má provozovatel vozidla povinnost na výzvu obecního úřadu obce s rozšířenou působností sdělit skutečnosti potřebné k určení totožnosti řidiče vozidla podezřelého z porušení tohoto zákona. Uvedl s odkazem na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 24. 2. 2016, č. j. 31 A 34/2014-32 („rozsudek krajského soudu“), že právnická osoba nemůže odepřít podání vysvětlení, aby nezpůsobila stíhání osobě blízké.
4. Žalobkyně však na výzvu magistrátu nijak nezareagovala. Magistrát to vyhodnotil jako bezdůvodné odepření podat vysvětlení podle § 137 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád („správní řád“). Žalobkyni ve splnění této povinnosti podle magistrátu nic nebránilo. Rozhodnutím ze dne 14. 6. 2019, sp. zn. ODSČ-24063/19-ZAP/PP, č. j. ODSČ-24063/19-11 („rozhodnutí magistrátu“) jí proto uložil pokutu ve výši 5.000 Kč. A upozornil ji na možnost opakovaného udělování pokuty. Ve stejný den také žalobkyni znovu vyzval ke sdělení údajů o řidiči jejího vozidla („druhá výzva magistrátu“).
5. Žalobkyně se proti rozhodnutí magistrátu odvolala. Uvedla, že totožnost řidiče vozidla zná, ale nesdělí ji. Jedná se o osobu blízkou jedinému jednateři a společníku žalobkyně – panu D. M. („jediný jednatel a jediný společník žalobkyně“). Po něm (a přeneseně ani vůči žalobkyni) nelze požadovat, aby magistrátu totožnost řidiče sděloval. Žalobkyně tím podle svého názoru vyhověla výzvě magistrátu. Navrhla proto zrušení rozhodnutí magistrátu. Se stejnou argumentací zareagovala na druhou výzvu magistrátu.
6. Žalovaný rozhodnutím ze dne 1. 8. 2019, č. j. JMK 11488/2019, sp. zn. S-JMK 97396/2019/OD/No, snížil pokutu uloženou žalobkyni na 500 Kč a ve zbytku rozhodnutí magistrátu potvrdil („rozhodnutí žalovaného“). Žalovaný také odkázal na rozsudek krajského soudu, z něž dovodil, že se institut osoby blízké nevztahuje na právnické osoby a jejich členy. Právnická osoba nemůže odepřít podat vysvětlení z důvodu, aby nezpůsobila stíhání osobě blízké. Pokud žalobkyně po obdržení výzvy magistrátu, která obsahovala poučení o důsledcích nevyhovění, bezdůvodně odepřela podat vysvětlení, pak magistrát nepochybil, pokud rozhodl, jak rozhodl. Povinnost podat vysvětlení k prověření došlého oznámení o přestupku totiž stíhá každého, kdo byl k podání vysvětlení vyzván.

III. Obsah žaloby

7. Žalobkyně namítá, že jako právnická osoba je nehmotným organizačním útvarům, za který jedná a zhmotňuje ho nějaká fyzická osoba. Za žalobkyni takto jedná její jediný jednatel a jediný společník. Převzal výzvu magistrátu a měl za právnickou osobu fakticky sepsat a zaslat sdělení o osobě řidiče. Žalobkyně nemá jiný statutární orgán. Řidičem vozidla byla osoba, která je vůči jedinému jednatele a jedinému společníkovi žalobkyně osobou blízkou. Pokud by žalobkyně, zastoupená svým jednatelem a jediným společníkem sdělila magistrátu totožnost řidiče, způsobila by tím řidiči stíhání za přestupek, což jasně vyplývalo z výzvy magistrátu. Po jediném jednatele a jediném společníkovi žalobkyni - a přeneseně ani vůči žalobkyni - proto nelze požadovat, aby magistrátu sdělil osobu řidiče. Závěry rozsudku krajského soudu jsou neudržitelné.
8. V trestním i přestupkovém řízení platí, že nikoho nelze nutit k podání vysvětlení, kterým by mohl způsobit stíhání sobě nebo osobě blízké. Pokud bychom přijali výklad žalovaného a rozsudku krajského soudu, znamenalo by to, že právnickou osobu, potažmo její statutární orgán, lze nutit k tomu, aby sdělila totožnost řidiče za každé situace, tedy i pokud řidičem vozidla je právě jediný statutární orgán společnosti nebo jeho manžel, partner či jiná osoba mu blízká. Jestliže by jediný jednatel a jediný společník řídil sám, musel by do sdělení správnímu orgánu uvést své vlastní jméno, a tím se sám z donucení doznat. Pokud by řidičem byla osoba mu blízká, musel by do písemného sdělení uvést identifikační údaje své osoby blízké například jméno svého manžela nebo partnera, a tím jej „udat“. Pokud statutární orgán něco takového odmítne udělat, což je naprosto pochopitelné, je pak nucen „udat“ sebe nebo svou osobu blízkou prostřednictvím pořádkových pokut, které – jak vyplývá i z tohoto případu – dosahují výše několika tisíc korun českých.
9. Takové donucování ke sdělení totožnosti řidiče odporuje § 55 odst. 4 správního řádu. Jak vyplývá ze shora uvedeného, dané pravidlo se musí aplikovat i na právnickou osobu, pokud ji správní orgán vyzve ke sdělení totožnosti řidiče, kterým je buď sám jediný jednatel a jediný společník nebo osoba mu blízká. Použití opačného výkladu vede k zásahu do práva žalobkyně a jejího jediného jednatele a jediného společníka podle čl. 37 odst. 1 Listiny základních práv a svobod („Listina“). Úkolem přestupkových orgánů je vyvinout snahu pro zjištění totožnosti řidiče, aby s ním následně mohly zahájit přestupkové řízení. Veřejný zájem na odhalování a trestání přestupků však nepřevyšuje právo osob na spravedlivý proces. Je třeba také připomenout, že pokud nepodaří zjistit totožnost řidiče, nezůstane přestupek „nepotrestán“. Nezjištění osoby řidiče zakládá objektivní odpovědnost provozovatele vozidla podle § 125f zákona o silničním provozu.

IV. Vyjádření žalovaného

10. Žalovaný připomíná, že magistrát žalobkyni o všem ve své výzvě poučil. Odkázal přitom i na rozsudek krajského soudu. Žalobkyně však na výzvu magistrátu nezareagovala. Až v odvolání proti rozhodnutí magistrátu argumentovala, že vozidlo řídila osoba blízká jedinému jednatele a jedinému společníkovi žalobkyně, tj. osoba blízká právnické osobě. Dostalo se jí přitom poučení, že právnická osoba nemůže odepřít podání vysvětlení s odkazem na možné stíhání osoby blízké. Žalovaný pak odkazuje na konkrétní pasáže rozsudku krajského soudu, který je podle něj přílehlavý pro tuto věc. Námitka, že nezjištění totožnosti řidiče vede ke vzniku odpovědnosti provozovatele vozidla podle §

125g zákona o silničním provozu, není podle žalovaného relevantní. Nelze podle něj ztotožňovat přestupek provozovatele vozidla s jiným přestupkovým jednáním. V tomto případě nebyla splněna podmínka odpovědnosti provozovatele podle § 125f odst. 2 písm. a) zákona o silničním provozu, protože porušení pravidel nebylo zjištěno prostřednictvím automatizovaného technického prostředku používaného bez obsluhy.

V. Posouzení věci krajským soudem

11. Žaloba je přípustná. Podala ji oprávněná osoba (§ 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní „s. ř. s.“) v zákonné lhůtě (§ 72 odst. 1 s. ř. s.). Krajský soud o věci rozhodl bez jednání za splnění podmínek § 51 odst. 1 s. ř. s.
12. V průběhu řízení došlo ke změně ve složení soudu. Samosoudkyni, které byla věc původně přidělena, ke dni 31. 12. 2020 zanikla funkce soudkyně z důvodů podle § 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. V souladu s platným rozvrhem práce krajského soudu pro rok 2021 byla tato věc přidělena novému samosoudci.
13. Žaloba *není důvodná*.
14. Nosné důvody pro závěr o nedůvodnosti žaloby vychází z judikatury Nejvyššího správního soudu, podle kterého hraje důležitou roli, *kdy přesně* žalobkyně zareagovala na výzvu magistrátu s odkazem na hrozbu stíhání osoby blízké. *Účelem a smyslem zproštění se povinnosti podat vysvětlení z důvodu možného postihu za přestupek vyzvané osoby nebo osoby jí blízké je vysvětlení nepodat a přitom se nevystavit postihu za toto odepření*. Toho lze efektivně dosáhnout pouze včasnou reakcí, tj. reakcí učiněnou v době předcházející termínu, který správní orgán k podání vysvětlení stanovil. Výhradu provozovatele vozidla, podle které vysvětlení odmítá podat, učiněnou poté, co za nepodání vysvětlení obdržel pořádkovou pokutu, nelze považovat za včasnou. Ani za způsobilou provozovatele vozidla povinnosti podat vysvětlení zprostit. *Pouze pokud by přede dnem, kdy měl vysvětlení podat, správnímu orgánu sdělil, že podání výpovědi z důvodů podle čl. 37 odst. 1 Listiny odpírá, připadal by v úvahu zákaz podání výpovědi vynucovat*. Správní orgán by v takovém případě nemohl zjišťovat informace o skutečnostech, na které se odepření výpovědi vztahuje (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2014, č. j. 6 As 128/2013-37, bod 14; ze dne 23. 6. 2016, č. j. 10 As 61/2016-44, bod 17; ze dne 7. 4. 2020, č. j. 4 As 402/2019-32, bod 11-12).
15. Nejvyšší správní soud tedy nezpochybňuje nezbytnost při ukládání pořádkového opatření (pořádkové pokuty) respektovat princip zákazu sebeobviňování. Ani to, že správní orgány nemohou ukládání pořádkových pokut zneužívat za účelem získání informací. Zároveň však uvádí, že je na provozovateli vozidla, aby si podle klasické právní zásady, že práva náleží bdělým (*vigilantibus iura scripta sunt*) střežil svá práva a uplatňoval je v době, kdy lze ještě žádaného výsledku dosáhnout (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 6. 2016, č. j. 10 As 61/2016-44, bod 19).
16. *V této věci není sporu o tom, že žalobkyně na výzvu magistrátu ve stanoveném termínu nijak nezareagovala*. Zmínka o možném postihu osoby blízké se poprvé objevila až v odvolání proti rozhodnutí magistrátu. Má proto pravdu žalovaný, pokud ve svém rozhodnutí konstatoval, že magistrát nepochybil, pokud rozhodl, jak rozhodl, jestliže žalobkyně na řádně doručenou výzvu magistrátu ve stanovené lhůtě 15 dnů nijak neodpověděla. Lhůta k reakci, ve které se mohla bránit s odkazem na ochranu osoby blízké před jejím stíháním,

uplynula v pondělí 25. 2. 2019. Odmítnutí uvést údaje o osobě řidiče s tím, že jde o osobu blízkou jedinému jednateři a jedinému společníkovi žalobkyně, se však objevuje až přesně o tři měsíce později v odvolání proti rozhodnutí magistrátu. Kdyby jediný jednatel a jediný společník žalobkyně magistrátu do 25. 2. 2019 sdělil, že hodlá odeprít výpověď pro osobě blízké hrozící nebezpečí postihu za přestupek, vylučovalo by to jakýkoli další nátlak v podobě opakovaného použití pořádkových opatření směřujících k nucení žalobkyně ke sdělení údajů o dané osobě blízké. Žalobkyně ovšem výzvu magistrátu ignorovala. Rezignací na povinnost podat žádané vysvětlení neumožnila magistrátu ujasnit si, v jakém procesním postavení vystupuje a jaká práva s tímto postavením spojená musí magistrát respektovat (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2014, č. j. 6 As 128/2013-37, bod 14).

17. Žalobkyně se tedy nebránila vůči výzvě magistrátu a možným dopadům nevyhovění výzvy ke sdělení údajů o řidiči jejího vozidla *včas*. Ignorování výzvy magistrátu jí proto nemohlo zprostit povinnosti vysvětlení podat. Stejně tak ji nemohlo zprostit navazující odpovědnosti za nesplnění této povinnosti, která se promítla do uložení pořádkové pokuty. Tu magistrát žalobkyni v konkrétních okolnostech této věci uložil po právu. A žalovaný poté proto správně rozhodnutí magistrátu potvrdil.
18. Z těchto důvodů tedy žaloba žalobkyně není důvodná.
19. Nad rámec právě uvedeného a s ohledem na to, co účastníci řízení činili hlavním předmětem sporu, však krajský soud považuje za vhodné odpovědět i na jádro žalobní argumentace, podle které i právnická osoba může mít osobu blízkou a odkázat na hrozbu jejího stíhání coby důvod odepření podat vysvětlení. Bude to důležité i pro další řízení před magistrátem. Krajský soud totiž v této části souhlasí s argumentací žalobkyně.
20. Žalovaný i magistrát nepřiléhavě spoléhají na rozsudek krajského soudu. Ten ve skutečnosti obecně nevylučuje, že by mezi právnickými a fyzickými osobami mohl i z pohledu veřejného práva existovat vztah blízkých osob. Výslovně uznává, že „[u] fyzických a právnických osob v případě přestupkového práva lze uvažovat o vztahu jako *jiné osoby v obdobném poměru*“ za podmínky, že by *újmou, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní*.“ (srov. definici v § 22 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kterou lze podpůrně použít i pro účely výkladu § 55 odst. 4 správního řádu). Pak ovšem rozsudek krajského soudu konstatuje – a v tom lze spatřovat jeho jádro – že „v této souvislosti (...) právnická osoba nemůže být odpovědná za spáchání přestupku a tudíž jí nehrozí za spáchání přestupku žádná sankce. Nelze tedy předpokládat, že pokud jednatel utrpí škodu uložení pokuty za spáchání správního deliktu, mohla by tuto škodu pocítovat právnická osoba jako újmu vlastní, neboť jí žádná shodná újma nehrozí. *Odpovědnost provozovatele motorového vozidla za správní delikt nelze s přestupkovým jednáním ztotožňovat*.“ (obě zde uvedené citace jsou na str. 5 rozsudku krajského soudu).
21. Rozsudek krajského soudu v právě popsaném jádru svého právního názoru vychází z právní úpravy předcházející účinnosti zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich („zákon o odpovědnosti za přestupky“). Předchozí úprava umožňovala, aby pachatelem přestupku byla jen fyzická osoba (srov. požadavky zavinění, věku a přičetnosti coby předpokladů pro spáchání přestupku podle § 2 a § 5 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích; „zákon o přestupcích“). Dodávala, že za porušení povinnosti

uložené právnické osobě odpovídá podle tohoto zákona ten, kdo za právnickou osobu jednal nebo měl jednat, a jde-li o jednání na příkaz, ten kdo dal k jednání příkaz (§ 6 zákona o přestupcích). Zákon o odpovědnosti za přestupky však od 1. 7. 2017 výslovně s přestupky právnických osob počítá (viz § 20-21 v hlavě III zákona o odpovědnosti za přestupky). *Právnická osoba tedy již dnes za spáchání přestupku odpovídat může.* A výše popsané jádro rozsudku krajského soudu se tedy již v dnešním právním prostředí neuplatní.

22. V nyní projednávané věci je navíc krajský soud i jiného právního názoru v otázce tehdejší možnosti porovnávat sankční odpovědnost provozovatele vozidla a přestupkovou odpovědnost jeho řidiče. V obou dvou případech totiž šlo o trestní obvinění ve smyslu čl. 6 Úmluvy (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 15/16, bod 89). Z ústavních důvodů proto nemohlo mít označení předmětných deliktů vliv. Svoji podstatou šlo o trestní obvinění. Ostatně přechodné ustanovení § 112 odst. 1 zákona o odpovědnosti za přestupky i tento terminologický rozdíl stírá. Obojí jsou nyní přestupky. Ztotožňovat je tedy lze. I proto již není namístě v této věci z rozsudku krajského soudu vycházet.
23. Pokud navíc krajský soud vyjde z konstrukce subsidiární objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla za přestupek, až pokud se nepodaří zjistit skutečného řidiče-pachatele přestupku (srov. § 125f odst. 5 zákona o silničním provozu), pak je třeba upozornit, že *provozovateli vůbec pořádkovou pokutu podle § 137 odst. 2 správního řádu v rámci této konstrukce uložit nelze.* I pořádková pokuta by totiž měla být nejzazším prostředkem použitým vůči konkrétnímu jednání jednotlivce (*ultima ratio*). Nastupuje-li v případě nesdělení řidiče vozidla přestupková odpovědnost jeho provozovatele, pak uložení pořádkové pokuty takovým prostředkem být nemůže.
24. Tomu ostatně odpovídá konstrukce výzvy provozovatele podle § 125h zákona o silničním provozu. Toto ustanovení je vůči § 137 odst. 2 správního řádu speciální. *Ustanovení § 137 odst. 2 správního řádu lze tedy použít jen tam, kde odpovědnost provozovatele vozidla vůbec nemůže vzniknout.* A v tomto kontextu pak má pravdu žalovaný, pokud ve vyjádření v žalobě tvrdí, že i v tomto případě nehraje roli odpovědnost žalobkyně coby provozovatelky vozidla kvůli nesplnění podmínky předvídané v § 125f odst. 2 písm. a) zákona o silničním provozu. Policie totiž nezměřila rychlost jízdy řidiče vozidla žalobkyně za pomoci automatizovaného technického prostředku používaného bez obsluhy. Stále to však nezakládá možnost pracovat v této věci s rozsudkem krajského soudu.
25. Magistrát i žalovaný proto pochybili, pokud se o rozsudek krajského soudu opírali. Magistrát navíc ve své výzvě neúplně odkazoval na § 10 odst. 4 zákona o silničním provozu. Ten ve své úplnosti zní: „Provozovatel vozidla a osoba, které provozovatel svěřil vozidlo, s výjimkou, kdy provozovatelem vozidla je zpravodajská služba, jsou povinni na výzvu policie, krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností sdělit skutečnosti potřebné k určení totožnosti řidiče vozidla podezřelého z porušení ustanovení tohoto zákona; *tímto ustanovením není dotčeno ustanovení zvláštního právního předpisu upravující právo odeprít výpověď nebo podání vysvětlení.*“ Závěrečnou zvýrazněnou pasáž magistrát z výzvy vynechal, aby pak nesprávně odkazoval na rozsudek krajského soudu.

26. Oním ustanovením zvláštního právního předpisu upravujícím právo odeprít výpověď nebo podání vysvětlení, které není dotčeno povinností provozovatele vozidla na výzvu sdělit skutečnosti potřebné k určení totožnosti řidiče vozidla podezřelého z porušení zákona o silničním provozu, je § 55 odst. 4 správního řádu. Podle něj dnes platí, že výpověď může odeprít ten, kdo by jí způsobil sobě nebo osobě blízké nebezpečí stíhání pro trestný čin nebo přestupek. Toto ustanovení na zákonné úrovni provádí čl. 37 Listiny, podle nějž platí: „Každý má právo odeprít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.“
27. *Každý podle krajského soudu znamená opravdu každý.* A při úvahách o „osobách blízkých právníkům osobám“ se bohužel často opomíjí praktická stránka věci. Nejčastěji to totiž bude – jak velmi přesně namítá žalobkyně – fyzická osoba, která by musela sdělovat informace vedoucí k možnému stíhání jiné fyzické osoby, kterou může považovat za blízkou. I v případech, ve kterých je to právníkova osoba, kdo je formálně adresátem výzvy k podání vysvětlení, pokud by vyhovění této výzvě mohlo vést ke hrozbě stíhání určité fyzické osoby. Obzvláště to pak platí u korporací, jakou je žalobkyně, kde se v jedné osobě spojuje osoba jediného jednatele i jediného společníka. Formálně sice bude adresátem výzvy podle § 137 odst. 2 správního řádu daná korporace. Reálně však bude na tuto výzvu reagovat jediný jednatel a jediný společník. Podoba jeho reakce pak může zohledňovat osoby jemu blízké. Podle krajského soudu je proto třeba vždy tyto dílčí okolnosti a rozdíly v detailu zohledňovat. Nelze zaujímat paušální názor, že „právníkova osoba nemůže mít ve veřejném právu osobu blízkou“ (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2013, č. j. 8 Afs 17/2012-375, a blíže nezdůvodněné konstatování v bodě 189). Ve skutečnosti totiž půjde často o vztahy mezi osobami fyzickými, které si (ne)budou navzájem blízké (k pojmu osoby blízké v ústavním chápání viz nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2018, sp. zn. II. ÚS 955/18).
28. V tomto kontextu by krajský soud rád zdůraznil smysl a účel čl. 37 odst. 1 Listiny, který výstižně popisuje komentářová literatura. Podle ní „[v]ědomí důležitosti a prospěšnosti společenského řádu ztělesněného právem a také procedurami a nástroji jeho vynucení je přinejmenším ve srovnatelném postavení s vědomím významu sounáležitosti se svými blízkými, ale koneckonců i s pragmatickým přijetím existence základní sebelásky, resp. jedincovy vůle k životu. Tento normativní konflikt (právo oproti přirozené náklonnosti či lásce) není uspokojivě řešitelný právními prostředky, aniž by zásadně narušil nejtěsnější mezilidská pouta, která jsou pro životaschopnost a přetrvání společnosti minimálně stejně důležitá jako právo. *Pro společnost jako celek je v konečném důsledku prospěšnější nevytvářet situační dilema kupříkladu rodiče či manžela, který má volit mezi respektem k právu (být dobrým občanem) a ochranou svého dítěte či partnera (být dobrou matkou či otcem či partnerem) s vědomím, že přiklonění se k jednomu, neúprosně znamená porušení druhého*“ (srov. Baňouch, H. čl. 37. In: Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 773).
29. Listina tedy učinila jistou hodnotovou volbu. Při střetu mezi hodnotou soukromého a rodinného života a zájmem státu na potrestání pachatele má podle Listiny dostat přednost ochrana soukromého a rodinného života. Je-li tedy opravdu ve hře (kromě samotného pachatele) osoba mu blízká, Listina pak vlastně říká, že je ústavně žádoucí nikoho netrestat. Sledování cíle „neponechat trestné jednání nepotrestané“ proto v tomto

kontextu neobstojí. A podle krajského soudu není důvodu, proč by se o takto chápané základní právo plynoucí z čl. 37 odst. 1 Listiny nemohl opřít i jediný jednatel a jediný společník žalobkyně. I on má základní právo odepřít výpověď, pokud by její podání mohlo vést ke stíhání osoby mu blízké, např. jeho manželky, partnera, syna či dcery. Nebo jeho samého. Jak již krajský soud zdůraznil výše, každý znamená opravdu každý.

30. Základní právo odepřít výpověď, jestliže by jí člověk způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké, by obecně zasloužilo jisté „přepólování“. Z výše popsaných důvodů jde o obrovsky důležité procesní právo, které Listina nezaručuje náhodou. Přitom jeho uplatnění mívá v praxi minusové znaménko spojované s automatickou úvahou o zneužívání tohoto práva. Spravedlivé řízení o trestním obvinění by se však mělo zakládat na respektu k tomu, že obviněný nemusí prokazovat svoji nevinu či zrcadlově vyvracet svoji vinu. Nelze ho proto nutit k tomu, aby činil cokoli, co by mohlo na jeho vinu poukazovat, nebo co by mohlo mít pro něj sankční následky. Listina toto oprávnění z dobrých důvodů vztahuje i na osoby každému z nás blízké. Přesto se lze v praxi stále setkávat s praktikami toto základní právo pomíjejícími, devalvujícími. A „nálepkujícími“ ty, kdo se o čl. 37 odst. 1 Listiny opřou, za právo zneužívající jedince. Opět je třeba upozornit na potřebu nezaujímat paušální závěry a případ od případu odlišovat, zda skutečně může jít o zneužití práva. *Popsaný negativní předsudek totiž bohužel často potkává i ty, kteří se opřou o čl. 37 odst. 1 Listiny přesně z těch důvodů, pro které ho tvůrci Listiny do jejího textu zakomponovali.*
31. Pokud by tedy žalobkyně uplatnila právo odepřít výpověď (zde vysvětlení) kvůli možnému stíhání osoby blízké jejímu jedinému jednatele a jedinému společníkovi včas, mohla být její obrana důvodná. Magistrát by pak také měl prostor, aby posoudil, vyhodnotil a náležitě zdůvodnil a prokázal, zda v tomto konkrétním případě žalobkyně, resp. její jediný jednatel a jediný společník toto své základní právo nezneužívá. Žalobkyně se však o právo plynoucí z čl. 37 odst. 1 Listiny a § 55 odst. 4 správního řádu opřela opožděně. Proto krajský soud její žalobu musel zamítnout.

VII. Závěr a náklady řízení

32. Krajský soud posoudil žalobní námitky jako nedůvodné. Proto žalobu zamítl (§ 78 odst. 7 s. ř. s.). Neúspěšná žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému žádné náklady řízení nad rámec jeho běžné administrativní činnosti nevznikly (§ 60 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení podat kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu. *Pokud kasační stížnost proti tomuto rozsudku nebude svým významem podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele, Nejvyšší správní soud ji odmítne pro nepřijatelnost.* V řízení o kasační stížnosti musí stěžovatele zastupovat advokát. To neplatí, pokud má stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které se vyžaduje pro výkon advokacie.

Brno 26. května 2021

Martin Kopa, v. r.
samosoudce

Za správnost vyhotovení:
E. D.